

Streszczenie rozprawy doktorskiej

**„Wiedza tradycyjna a oznaczenia geograficzne.
W poszukiwaniu skutecznej ochrony prawnej”**

Przedmiotem niniejszej rozprawy doktorskiej jest zbadanie i ocena skuteczności ochrony wiedzy tradycyjnej, a więc wiedzy posiadanej przez społeczności lokalne i tubylcze przy użyciu instrumentów przewidzianych dla ochrony oznaczeń geograficznych.

Podstawowym celem pracy było dokonanie szczegółowej analizy reżimów prawnych odnoszących się do wiedzy tradycyjnej oraz do oznaczeń geograficznych i znalezienie wspólnych dla tych pojęć mianowników, a następnie udzielenie odpowiedzi na pytanie, czy ochrona wiedzy tradycyjnej za pomocą mechanizmów przewidzianych dla oznaczeń geograficznych może być efektywna. Konsekwencją przeprowadzonych badań było postawienie tezy, iż oznaczenia geograficzne nie zapewniają skutecznej ochrony wiedzy tradycyjnej.

W pracy wykorzystano następujące metody badawcze: metodę dogmatyczno-prawną i metodę prawno-porównawczą, dokonując wnikliwej analizy literatury odnoszącej się do tematyki niniejszej rozprawy, a także aktów prawnych obowiązujących w Polsce, Brazylii, Indiach, Panamie, Peru, Indonezji oraz Kenii, prawodawstwa unijnego oraz regulacji o charakterze międzynarodowym. Kolejną z zastosowanych w pracy metod badawczych jest metoda systemowa (analiza funkcjonowania określonych systemów ochrony wiedzy tradycyjnej oraz oznaczeń geograficznych) oraz metoda strukturalna (przedstawienie definicji mających znaczenie dla przedmiotu rozprawy). Autorka przeprowadziła także badania empiryczne polegające na analizie aktów prawnych i orzecznictwa mającego znaczenie dla tematyki niniejszej dysertacji. W pracy wykorzystano w znacznej mierze publikacje anglojęzyczne, a także posłużono się literaturą polskojęzyczną oraz portugalską.

Dysertacja składa się z czterech rozdziałów, zakończonych każdorazowo wnioskami stanowiącymi podsumowanie zaprezentowanych rozważań. Pierwszy rozdział odnosi się do podstawowych zagadnień związanych z wiedzą tradycyjną. Wyjaśniono znaczenie pojęcia, przedstawiono cel ochrony tejże wiedzy, a także działania, jakie w tym kierunku

podejmowano. Omówione zostały ponadto zasady ochrony wiedzy tradycyjnej zawarte w regulacjach międzynarodowych oraz aktach Unii Europejskiej, a mianowicie: *Konwencji o różnorodności biologicznej, sporządzonej w Rio de Janeiro dnia 5 czerwca 1992 roku*, *Protokole z Nagoi do Konwencji o Różnorodności Biologicznej dotyczącym dostępu do zasobów genetycznych oraz uczciwego i sprawiedliwego podziału korzyści wynikających z ich wykorzystania* i związanym z nim rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 511/2014 z dnia 16 kwietnia 2014 roku *w sprawie środków zapewniających zgodność użytkowników w Unii z wymogami wynikającymi z Protokołu z Nagoi dotyczącego dostępu do zasobów genetycznych oraz uczciwego i sprawiedliwego podziału korzyści wynikających z wykorzystania tych zasobów*, a także Porozumieniu w sprawie handlowych aspektów praw własności intelektualnej (TRIPS) z dnia 15 kwietnia 1994 roku i Deklaracji ministerialnej z Doha z dnia 14 listopada 2001 roku. Dokonano także analizy najnowszego *Traktatu WIPO dotyczącego Własności Intelektualnej, Zasobów Genetycznych i Wiedzy Tradycyjnej związanej z Zasobami Genetycznymi*.

W rozdziale drugim przedstawiono szczególne systemy ochrony wiedzy tradycyjnej: regionalne prawodawstwo zawierające regulacje *sui generis*, biorąc za przykład afrykańskie prawo modelowe, krajowe systemy *sui generis*, opierając się na systemach obowiązujących w Panamie, Peru i Brazylii. W rozdziale tym pochyłono się także nad tematyką związaną z ochroną wiedzy tradycyjnej za pomocą instrumentów przewidzianych przez prawo własności intelektualnej: prawa autorskie, patenty oraz znaki towarowe.

Rozdział trzeci poświęcony został oznaczeniom geograficznym. Przedstawiono problematykę związaną z samym nazewnictwem odnoszącym się do oznaczeń geograficznych, pochyłono się nad pojęciem, a także funkcjami, jakie pełnią one w obrocie gospodarczym. Omówiono także międzynarodowe akty prawne odnoszące się do wspomnianej tematyki: *Konwencję Paryską o ochronie własności przemysłowej* z dnia 20 marca 1883 roku, *Porozumienie madryckie* z dnia 14 kwietnia 1891 roku *dotyczące zwalczania fałszywych oznaczeń pochodzenia towarów*, *Porozumienie lizbońskie w sprawie ochrony nazw pochodzenia i ich międzynarodowej rejestracji* z dnia 31 października 1958 roku oraz *Porozumienie w sprawie handlowych aspektów praw własności intelektualnej* (Porozumienie TRIPS). Dokonano analizy także prawodawstwa Unii Europejskiej obejmującego swoim zakresem ochronę oznaczeń geograficznych, opierając się w szczególności na regulacjach zawartych w *Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1143 z dnia 11 kwietnia 2024 r. w sprawie oznaczeń geograficznych w odniesieniu do wina, napojów spirytusowych i produktów rolnych oraz gwarantowanych*

*tradycyjnych specjalności i określeń jakościowych stosowanych fakultatywnie w odniesieniu do produktów rolnych, zmieniające rozporządzenia (UE) nr 1308/2013, (UE) 2019/787 i (UE) 2019/1753 oraz uchylające rozporządzenie (UE) nr 1151/2012 (omawiając także regulacje zawarte w uchylonym już Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1151/2012 z dnia 21 listopada 2012 r. w sprawie systemów jakości produktów rolnych i środków spożywczych), Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/787 z dnia 17 kwietnia 2019 r. w sprawie definicji, opisu, prezentacji, etykietowania napojów spirytusowych, stosowania nazw napojów spirytusowych w prezentacji i etykietowaniu środków spożywczych, ochrony oznaczeń geograficznych napojów spirytusowych, wykorzystywania alkoholu etylowego i destylatów pochodzenia rolniczego, Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2023/2411 z dnia 18 października 2023 r. w sprawie ochrony oznaczeń geograficznych produktów rzemieślniczych i przemysłowych oraz zmieniające rozporządzenia (UE) 2017/1001 i (UE) 2019/1753 oraz orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej. W dalszej części rozdziału omówiono kwestie związane z ochroną oznaczeń geograficznych w polskim ustawodawstwie, przedstawiając najważniejsze dla przedmiotowej tematyki akty prawne: ustawę z dnia 30 czerwca 2000 roku *prawo własności przemysłowej*, ustawę z dnia 16 kwietnia 1993 roku *o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji* oraz ustawę z dnia 9 marca 2023 roku *o rejestracji i ochronie nazw pochodzenia, oznaczeń geograficznych oraz gwarantowanych tradycyjnych specjalności produktów rolnych i środków spożywczych, win lub napojów spirytusowych oraz o produktach tradycyjnych*. W rozdziale tym wskazano także na konsekwencje naruszenia praw uprawnionego do oznaczeń geograficznych.*

Kluczowe znaczenie dla problemu badawczego dysertacji ma rozdział czwarty, zawierający szczegółową analizę skuteczności ochrony wiedzy tradycyjnej za pomocą systemów przewidzianych dla oznaczeń geograficznych. Jako przykład podano Indie, Brazylię, Kenię, Indonezję oraz Polskę. Przeprowadzone badania doprowadziły do wspomnianego już wcześniej stanowiska, iż oznaczenia geograficzne nie stanowią efektywnego instrumentu ochrony wiedzy tradycyjnej. W rozdziale tym zawarto również rozważania na temat tego, czy jest możliwe stwierdzenie, iż można mówić o istnieniu polskiej wiedzy tradycyjnej, a także przeanalizowano, jaki wpływ na wiedzę tradycyjną i oznaczenia geograficzne miała pandemia COVID-19.

Zwieńczeniem rozprawy doktorskiej jest część zawierająca wnioski końcowe a także postulaty *de lege ferenda*, gdzie autorka przedstawiła własne postulaty utworzenia regulacji

mającej na celu objęcie ochroną wiedzy tradycyjnej o charakterze uniwersalnym, a także zaproponowała szereg mechanizmów, jakie powinny się w jej ocenie w niej znaleźć.